

Motion till riksdagen 2018/19:3067

av **Ali Esbati m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2018/19:91 Anställningsskyddet förlängs tills arbetstagaren fyllt 69 år

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gällande regelverk kring saklig grund och skriftligt besked bör behållas vid en höjning av åldersgränsen i LAS och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en arbetstagare som har fyllt 69 år ska ha rätt till tre månaders uppsägningstid och tillkännager detta för regeringen.

2 Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att arbetstagares anställningsskydd ska förlängas genom ändringar i lagen (1982:80) om anställningsskydd, anställningsskyddslagen. Åldern för rätten att kvarstå i anställningen ska höjas till 69 år. När den åldern har uppnåtts ska arbetsgivaren kunna säga upp arbetstagaren utan att det krävs saklig grund genom ett förenklat uppsägningsförfarande. Även åldern för när särskilda regler för uppsägningstid och företrädesrätt börjar gälla ska höjas till 69 år. Detsamma gäller åldersgränsen för när tidsbegränsade anställningar inte längre ska övergå till tillsvidareanställningar. Möjligheten att avsluta anställningen genom ett skriftligt besked när en viss ålder uppnås ska tas bort, liksom den särskilda formen för visstidsanställning av äldre arbetstagare. Förslagen bygger på Pensionsgruppens överenskommelse den 14 december 2017. Lagändringarna föreslås träda i kraft i två omgångar. Den 1 januari 2020 ska förändringarna av äldre arbetstagares anställningsskydd träda i kraft och åldersgränserna höjas till 68 år. Den 1 januari 2023 ska åldersgränserna höjas till 69 år. I propositionen föreslås också ändringar i lönegarantilagen (1992:497) som innebär att regeringen ska bestämma vilken myndighet som ska betala ut garantibelopp. Ändringarna i lönegarantilagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2020.

3 Vänsterpartiets synpunkter och förslag

Vi vill inledningsvis framhålla vår kritik mot hur förslagen i proposition 2018/19:91 tagits fram. Förslagen bygger på en överenskommelse som den s.k. Pensionsgruppen, bestående av Socialdemokraterna, Miljöpartiet och de borgerliga partierna, träffade i december 2017. Vänsterpartiet är starkt kritiskt till att pensionsfrågorna, som är helt avgörande för medborgarna, hanteras av en slutna grupp utan möjlighet till insyn eller påverkan för utomstående. Det är inte rimligt att pensionsfrågorna ska vara undantagna från de normala demokratiska beslutsvägarna. Vänsterpartiet anser därför att Pensionsgruppen bör upplösas och att riksdagen bör återfå sin makt och sitt inflytande över pensionsfrågorna. Utöver denna principiella kritik mot Pensionsgruppen har vi ett antal synpunkter och förslag kring propositionen som vi redogör för i det följande.

3.1 Rätten att kvarstå i anställningen ska förlängas

I propositionen föreslås att rätten att kvarstå i anställningen ska förlängas. Åldersgränserna i anställningsskyddslagen (LAS) ska höjas i två steg: 2020 höjs den från 67 till 68 år och 2023 från 68 till 69 år. Som skäl för detta anför regeringen följande: Vi lever allt längre men åldern för pensionsuttag ökar inte i samma utsträckning. En ökad medellivslängd innebär att pensionerna behöver räcka längre. För att pensionerna ska räcka under en längre tid behöver arbetslivet förlängas. Om äldre personer arbetar längre minskar längden på pensionsuttaget, vilket innebär en minskning av utgifterna i pensionssystemet. För att äldre personer ska kunna jobba längre behöver förutsättningarna för ett förlängt arbetsliv förbättras och eventuella hinder undanröjas. Som ett led i detta bör åldersgränsen för rätten att kvarstå i anställningen höjas.

Vänsterpartiet ser positivt på att människor jobbar längre. De arbetstagare som kan, orkar och vill arbeta högre upp i åldrarna ska ha möjlighet att göra det. Vänsterpartiet står därför bakom regeringens förslag att höja åldersgränsen för rätten att kvarstå i anställningen.

Problemet är dock att många arbetstagare, främst inom LO-kollektivet, inte ens orkar jobba till dagens åldersgräns i anställningsskyddslagen, dvs. 67 år (den s.k. LAS-åldern). Många tvingas att avsluta sitt arbetsliv betydligt tidigare för att kroppen inte orkar mer. Bland Kommunals medlemmar är den genomsnittliga pensionsåldern 63 år. För hela LO-kollektivet är medelpensioneringsåldern, dvs. den genomsnittliga ålder då en person utträder ur arbetsmarknaden eller den ålder då en person börjar ta ut en pensionsförmån, 63,8 år (LO 2015: Vem kan jobba till 67? En rapport om medelpensioneringsåldern i olika LO-yrken. Delrapport inför LO:s pensionsutredning). Det är således inte den nuvarande 67-årsgränsen i LAS som hindrar LO-kollektivet från att jobba längre. För att göra det möjligt för fler arbetstagare att förlänga sitt arbetsliv krävs helt andra åtgärder än att höja LAS-åldern.

Villkoren i arbetslivet ser olika ut för olika grupper. Arbetare har generellt lägre löner och sämre arbetsmiljö, jobbar mer ofrivillig deltid och har fler otrygga anställningsformer än tjänstemän. Det gäller i synnerhet arbetarkvinnor. För att fler ur LO-kollektivet ska klara av att jobba längre, och få en pension som går att leva på, måste villkoren i arbetslivet förbättras i grunden. En höjning av åldersgränsen i anställningsskyddslagen förutsätter därför omfattande förändringar i arbetslivet: kraftiga satsningar på förbättrad arbetsmiljö, trygga anställningsformer och en generell

arbetstidsförkortning. Utan dessa förändringar i arbetslivet kan en höjning av LAS-åldern antas öka de skillnader som finns i fråga om pensionsinkomster mellan de som har hälsa att arbeta och de som saknar denna i högre ålder. Att först höja LAS-åldern, utan att vidta dessa åtgärder, är att börja i fel ände. Vänsterpartiet förutsätter att regeringen vidtar de åtgärder som krävs för att fler arbetstagare ska kunna förlänga sitt arbetsliv.

Vänsterpartiet vill i sammanhanget framhålla att en höjning av åldersgränsen i LAS även förutsätter samtidiga förändringar av åldersgränserna i kringliggande trygghetssystem såsom sjuk-, arbetslöshets- och arbetsskadeförsäkringen. I dag har dessa trygghetssystem en åldersgräns vid 65 år. Utgångspunkten bör vara att alla som är aktiva på arbetsmarknaden också ska ha möjlighet att omfattas av samtliga relevanta delar av de sociala trygghetssystemen. Om man kan och får jobba till 69 år är det rimligt att man omfattas av samma skydd som de som arbetar och är under 65. Vänsterpartiet förutsätter att regeringen även vidtar åtgärder i denna riktning.

3.2 Arbetsgivaren ska kunna säga upp arbetstagaren utan krav på saklig grund när LAS-åldern har uppnåtts

I propositionen föreslås vidare att när en arbetstagare har fyllt 69 år ska kravet på saklig grund för arbetsgivarens uppsägning inte gälla. Vidare ska anställningen inte längre kunna avslutas genom ett skriftligt besked i samband med att åldersgränsen uppnås. I ett första skede fr.o.m. 2020 ska kravet på saklig grund upphöra att gälla när arbetstagaren har fyllt 68 år. År 2023 ska åldersgränsen höjas till 69 år. Som skäl för detta anför regeringen att nuvarande regelverk utgör ett hinder för de arbetstagare som vill höja sin pension genom att arbeta längre. Regeringen framhåller i sammanhanget att arbetstagare i den här ålderskategorin inte har samma behov av anställningsskydd som yngre arbetstagare eftersom de äldre har en möjlighet till försörjning genom pension.

Vänsterpartiet ser ingen anledning att förändra anställningsskyddet för äldre arbetstagare på det sätt regeringen föreslår. Förslaget är dessutom onödigt komplicerat. Det vore därför enklare och tydligare att behålla gällande regelverk.

Gällande regelverk kring saklig grund och skriftligt besked bör behållas vid en höjning av åldersgränsen i LAS. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.3 Ytterligare begränsningar av anställningsskyddet ska gälla när LAS-åldern har uppnåtts

I propositionen föreslås vidare att anställningsskyddet för en arbetstagare som har fyllt 69 år, utöver att kravet på saklig grund för uppsägning inte ska gälla, även ska vara begränsat på följande sätt: i) arbetstagaren ska inte ha rätt till längre uppsägningstid än en månad, ii) arbetstagaren ska inte ha företrädesrätt i turordningshänseende eller företrädesrätt till återanställning eller till en anställning med högre sysselsättningsgrad och iii) arbetstagaren ska inte med stöd av anställningsskyddslagen kunna få en uppsägning eller ett avskedande ogiltigförklarat. Från och med 2020 ska begränsningarna gälla för arbetstagare som fyllt 68 år. År 2023 ska åldern höjas till 69 år.

Vänsterpartiet anser, i likhet med de fackliga centralorganisationerna, att en månads uppsägningstid är för kort i förhållande till hur lång tid det kan förväntas ta att få till stånd pensionsutbetalningar och annat innan anställningen upphör. Enligt Pensionsmyndigheten bör man ansöka om pension tre månader innan man har tänkt sluta arbeta, vilket gör det närmast nödvändigt att anpassa denna regel till uppsägningstiden. Samma villkor – tre månader – gäller också ofta för tjänstepension. Det finns alltså en uppenbar risk att såväl den allmänna pensionen som tjänstepensionen i vissa fall inte hinner utbetalas med så kort varsel som en månad, varför individen kan riskera att hamna utan försörjning i ett övergångsskede. En längre planeringshorisont än en månad borde heller inte vålla arbetsgivaren problem, då bestämmelsen är hänförlig till arbetstagarens ålder, vilken, av naturliga skäl, är en väl känd faktor för arbetsgivaren.

En arbetstagare som har fyllt 69 år ska ha rätt till tre månaders uppsägningstid. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ali Esbati (V)

Ulla Andersson (V)

Ida Gabrielsson (V)

Christina Höj Larsen (V)

Ilona Szatmari Waldau (V)

Nooshi Dadgostar (V)

Tony Haddou (V)

Daniel Riazat (V)

Ciczie Weidby (V)